

Ябълковият охлюв: бъдеща заплаха за околната среда в ЕС?

Инж. Агр. Антон Величков

Pomacea maculata

P. canaliculata

Ябълковите охлюви- *Pomacea maculata* и *P. canaliculata* са представители на някои от най-големите сладководни охлюви. Те консумират огромни количества зелена растителност и по този начин могат да унищожат флората и фауната на естествените влажни зони. Родината на видовете е Южна Америка, а през 1980 г са въведени в Тайван, като източник на храна. Въпреки това, бързо се превръщат във вредители за растенията и бързо се разпространяват в целия регион до Тайланд, Камбоджа, Китай, Филипините и Япония. През 2010 за пръв път се съобщава за *Pomacea maculata* и *P. canaliculata* в оризови полета в делтата на река Ебро в Испания. Дотогава те не са присъствали в дивата природа в ЕС и не са били регулирани от европейското законодателство. Към настоящия момент, инвазията на охлювите е все още разпространена в делтата на Ебро, въпреки мерките за контрол в оризищата.

Как се разпространява *Pomacea maculata* и *P. canaliculata*?

Естественото разпространение се осъществява през реки и канали, които охлювите обхождат, и в които плуват. Големите климатични изменения и увеличаването броя на наводненията през последните години, спомагат за по-бързото им разпространение. Охлювите могат да се разпространят и с други животни, като птици, едър рогат добитък и коне. Човешката дейност, като култивиране, транспорт на оризов разсад, отглеждане на аквакултури, използване на лодки и други транспортни средства и гравитачното напояване също имат значение за естественото разпространение на видовете. Рискът от разпространение чрез човешката дейност се констатира, че е намален вследствие на решение от Европейската комисия от 2012 г. за забрана въвеждането видове от род *Pomacea* в ЕС.

Каква е ролята на EFSA ?

През 2011 г. EFSA е оценила извършен анализ на риска от вредителя, изготвен от Испанското министерство на околната среда. Макар да се признават основните констатации на оценката на риска на Испанското министерство, EFSA стига до извода, че е необходима допълнителна работа, за да се предвидят потенциалните последици за околната среда и биологичното разнообразие в Европейския съюз. Испанският анализ подчертава сериозните проблеми, свързани с производството на ориз, но от друга страна панелът по растително здраве на EFSA, е загрижен за ефекта, който охлювите биха могли да имат в европейските екосистеми във влажните зони, тъй като охлювите са полифаги и при изхранването си консумират големи количества различни растителни видове.

Каква е първата стъпка?

На първо място да се оцени потенциала на двата вида да се разпространят в ЕС. Данните показват, че климатът в ЕС не е ограничаващ фактор за разпространението и по-нататъшното установяване върху обширни територии в Европа. По-специално в средиземноморските страни на ЕС, тъй като климатичните условия са подобни на тези, в които видовете са вече установени. Ето защо е разработен модел на динамиката на популацията, за да могат да се идентифицират потенциални "горещи точки". *Pomacea maculata* и *P.canaliculata* са ненаситни видове, благодарение на което съществува висок риск за биоразнообразието и по-специално за оцеляването на застрашени видове редки растения, риби, земноводни и птици.

Какви са основните елементи на модела на динамиката на популацията ?

Моделът за оценка на нивото на популацията използва основно колебанията в температурата на въздуха и на водата. Решаващият фактор за жизнеспособността на яйцата на охлювите е температурата на въздуха, тъй като яйцата се полагат над водата, а за младите и възрастни индивиди е температурата на водата. Налични са метеорологични данни и въз основа на тях е разработен специфичен модел за температурата на водата, който да определи потенциалното развитие на младите и възрастни охлюви. Потенциалът на разпространението в Европа на яйцата, младите и възрастни охлюви е получен чрез изчисляване на средната плътност на охлювите годишно във водна или крайводна площ с размер 25 км x 25 км.

Кои области в Европа са изложени на риск ?

Районът на потенциално установяване на *Pomacea maculata* и *P.canaliculata* включва всички европейски райони с производство на ориз, голяма част от влажните зони на Южна Европа и Балканите, до поречието на река Дунав.

Какво трябва да се направи ?

Понастоящем работна група EFSA изготвя оценка на риска за околната среда от *Pomacea* използвайки ръководството на EFSA, публикувано през 2011 година. Ръководството включва- схема за оценка на риска от вредители - методи за оценка на последиците, както от структурни (влияние върху биоразнообразието), така и от функционални(влияние върху екосистемата), аспекти на околната среда. Той е особено подходящ за вредителите по растенията като *Pomacea*, който е значителен фактор за

промяна в екосистемите на влажните зони. Резултатите от оценката трябва да бъдат публикувани през март 2014 година.

Какви са основните потенциални заплахи за околната среда от ябълковия охлюв ?

При установяване на вида в реките и влажните зони, последствията за околната среда, могат да бъдат сериозни. Това е така , тъй като *Pomacea maculata* и *P.canaliculata* са видове, които имат способност да поглъщат огромни количества растителност, като така застрашават биообразието и по-специално оцеляването на застрашени видове, като редки видове растения, риби, земноводни и птици. Екосистемите също могат да пострадат от силното разпространение на *Pomacea maculata* и *P.canaliculata*, чрез намаляне наличието на свежа и с добро качество вода и влиянието им върху наличието на растителни видове и риби, използвани за храна от други организми.

Защо ефектите от разпространението на видовете охлюви са така драматични ?

Pomacea maculata и *P.canaliculata* се изхранват и поглъщат огромно количество макрофити. Макрофитите са водни растения, които играят ключова роля в хранителния кръговрат и са естествени " биофилтри ", които гарантират минималното качество на водата в сладководните екосистеми. Това свойство на макрофитите се постига чрез потискане растежа на фитопланктона , като по този начин се предотвратява развитието на токсичния цъфтеж на водораслите. Поддържането на голямо количество макрофити и на голямо видово разнообразие от макрофитни видове е от съществено значение за запазване на възстановителната способност на сладководните екосистеми.

<http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/140218a.htm> ,The apple snail: a creeping threat to the environment? EFSA, 18 February 2014

11.03.2014